

Pepel kot gnoj za krompir.

Lesni pepel sploh štejejo med dobra gnojila. Ima veliko kalija in fosforove kisline v sebi. Zato koristi posebno travnikom, deteljiščem, krompirju, tobaku. Najbolje hasni — piše „Slov. Gosp.“ — če ga raztrosimo na težko, prsteno, mokro zemljo brez apna. V takih legah na travnike spravljen pospeši bujno rast trave, posebno detelje, tako, da se človek čudi, od kod je te toliko na enkrat prišlo.

Lesni pepel je tudi krompirju dober gnoj. Najlože se z njim gnoji spomladi prav rano. V ravenah, kjer se poplavljenja bati ni, kaže ga na sneg trositi. Nekateri ga vzamejo veliko (30 do 35 hektolitrov na hektaro), pomešajo s prstjo in z lesenimi lopatami razmečejo po krompirišči. Jako dobro kaže pepel porabiti za kompost, tega večkrat z gnojnico politi in prekopati, in potem kot gnoj mešanec porabiti.

Časih pa gnojenje s pepelom nič ne pomaga, ali še celo škoduje. Temu je marsikaj vzrok. Pogosto je zemlja kriva, kajti v apneno, izsušeno, izpito zemljo, ki uže dolgo hlevnega gnoja pogreša, ne kaže pepela trositi. Bilo bi zastonj. Kjer dušca pomanjkuje, ondi pepel ne koristi nič. Tudi ni dobro, pepela natrositi na mlade vhaajoče rastline, posebno če hitro dežja ni, ker potem se nareja lug, ki rastlinicam škoduje. Kdor vzame premogov pepel ali ga primeša lesnemu, tudi ne bode vselej s takim gnojenjem sreče imel, kajti premogov pepel ima v sebi mnogo žvepla, ki škodljivo deluje na rastline. Zato je najbolje, premogov pepel porabiti za kompost.

Lesni pepel je pa, osobito spomladi, jako dober gnoj za krompir, ako le zemlja ni preveč izpita.

Gospodarske izkušnje.

Črvi pomagajo širiti pereči ogenj

ali črm, to je gotovo. Ako pokopljemo žival, ki je zavoljo črma poginila, prilezejo v mrhovino črvi. Ko jo pokončajo, lezejo navzgor, prederejo zemljo in narejajo majhne kupčke iz drobne prsti, ki je polna tistih strupenih tvarinic, ki povzročujejo črm. Veter jih razpihlja, vrže na trato, travnike itd., in po tej poti pridejo v živinsko truplo. Žival dobi črm in pogine. Tako mrhovino kaže tedaj daleč proč od travnikov v suho zemljo pokopavati, kjer črvov ni. — Tako piše „Slov. Gosp.“

Slovstvene stvari.

Nekoliko besed o potni torbi

gosp. prof. Erjavca v letopisih „slov. Matice“.

(Dalje.)

Ruha (rjuha ali ponjava) iz dveh pol ozkega domačega platna imenuje se samica, bodoč za enega človeka, a če se privzame še pol pole, imenuje se: pripoljena (pripoliti).

Besedi: knjiga, svila vsak razumè.

Može se v mlinu nekaj uprašiti.

Platno se zagosti, kadar se opere.

Kozo na odstavu dati.

Neko mesto se mi je tako določalo: Tam, kakor je tista smreka (nam. kjer). Njihen, -hna, -hno = Njihov, a, o.

Es geht die Rede: takist(o) pregovarjajo ali pa tô reči [= htó reči, namreč ljudje, a nikoli ne: té ali

hté reči, in tako tudi: oni jedó in ne jedé, kar bodi oblika gerundivna].

Prestopimo zdaj k potni torbi letopisov.

Bodoč da so mi mladosti leta potekla po tistih lepih krajih, kodar je preizvrstni naš pisatelj besedi nabiral, znana mi je dobro polovica izrazov, ki jih nosi njegova potna torba, ter je mnogo njih najti tudi v mojem slovarji, tako, da si oba dajeta vzajemno porošstvo, na pr. brstno rasti (od žita), čveteriti, griža (kamenita tla); mornik (veter); glota; izriniti se; izvešiti se (verdunsten) krčiti se (sich weigern), pričeliti (glatt zuschneiden), publica (prst); sikniti, sikati; poren, štrkniti, topot, uskočiti se, vrati, zvrati (Ackerwiesfleck), zatrekel, zanohtnica, zapečen, zaskočiti se, zubelj, žlebniki in korci (Dachziegel) itd.

Te in dokaj drugih izrazov ima uže moj slovar, a gosp. profesor jih je vzprijel v torbo, da jim s tem dá bolj izkaznico v svet, ker človek mnogokrat res ne vé, bi li ali ne bi verjel slovarju.

Tako na pr. stoji v mojem slovarji pod Veranlassung izraz: pritka z mojim pristavkom: „angebl. in Reifnitz“, in nekateri zdaj res v tem zmislu pišejo: v pritko biti, pritko dati. Vpraša se, je li res, da Ribničan to besedo ima in o katerih prilikah jo rabi, in kaj mu pomeni prvotno in ne prenosno. Hrvato-Srbom pomeni pritka (Vuk) samo Fisolenpflock, in prenosnega pomena pri njih menda nima ter bi jaz svetoval držati se samo in edino izraza povod, ki smo ga uže itak s Hrvati vred vzprijeli od Rusov.

Nekatere besede iz Erjavčeve torbe prejdejo vsekakor v slovstvo, kar jih še ni prešlo, ali so vsaj vredne, recimo: na črez, maličiti, mezda, globodnica, trapiti (česki), na klič (kant) priti, z lagotjo delati, izlasiti koga v delu, lehneti, matica (Original, tudi starosl.), mleziivo, napadljiv, neuslužen, obdan, obdanja, obraslek, obreči, očajati se, pocvetek, posladek, pretvarjati se, rad biti, skula (nam šola), svetovati koga, zahvaliti koga; trovati, trovilo (Gift) [izkazan ko je zdaj obstanek glagola: trovati, pritegnem tudi jaz, da se gegen-gift dati lahko reče: raztrovati, a Hrvatom utegne se vendar bolje prilegati: razotrovati] uteči se, utoliti, vegati se, na vegalici biti, zadav, zavrči se (zametek), zletavost i. t.

Prebliskniti se v prvotnem pomenu namesto: prejasniti ni potrebno, ali za izraz iz psihologije *lucida intervalla* zdi se meni kaj primerno: Kadar se duhobolnemu prebliskne, o preblisku ali prebliskih.

Polastiti se (letop. 1875). Navedena uporaba: „Znani ste se mi zdeli, pa se vas nisem mogel precej polastiti“ namiguje vendar na pojem: eigen, ter bode težko obveljalo, kar trdi g. Levstik, da last pomeni edino: Grundbesitz. Kolikor se jaz spominjam, rekel bi ne samo gospodar pokazujoč na polje, nego tudi hlapec od svoje skrinje: „to je moja last“.

Pod besedo: obraselen stoji opomoja: „V Laščah se Narbe imenuje obrunek. — Po nekaki zmoti ima Cigale v terminologiji: obranek, die Narbe, kar je neresnično.“ Kaj v Laščah beseda obrunek pomeni, o tem meni sodba ne pristoji, a pri nas doma pomeni izvestno viseč svet kraj njive, Ackerböschung; tudi Eisenbahnböschung bi imenovali pri nas obrunek, a jaz pišem to po Vuku: obronek, prim. tudi: ronek v potni torbi. V moji terminologiji stoji: Narbe, zarastica, obranek (Erj.). Po le tem zvracam jaz odgovornost na gosp. Erjavca, bodi-si, da sem to besedo izpisal iz kake njegove knjige, česar se vendar nikakor ne morem domisliti, ali pa da je gosp. Erjavca sam pripisal ta izraz v obliki: obranek ali obrunek, pregledujoč pred tiskom rokopis moj, katerega jaz takrat, ko sem na Dunaji poslednjo korekturo tudi brez ro-